

vera so ljótt at gera tað, ti teir flestu hava longu havt hundadráttals samlegur og hava kanska gjørt fleiri børn, meðan samlegulýsingarnar í skaldsögu míni kunnu teljast á einari hond. Men ein samlega er ikki ljót í sær sjálvari. Latið okkum tá nevna okkurt, sum veruliga er ljótt, eitt nú at drepa av lyst. Um vit í hesum føri aftur nýta sama løgna logikk, so átti tað at verið ljótari at lýsa eitt dráp enn at fremja tað. Men her siga tey, tað er øvugt: at vit mugu ikki fremja tað, men kunnu lýsa tað, ja, teimum dæmar enn tá væl at lesa kriminalsögur og siggja krimifilmur, sum lýsa drápin út í æsir...

— Men er tað neyðugt at gera so opnar og nægreinligar samlegulýsingar?

— Eg haldi, eg havi svarað hesum, men eg kann skoyta okkurt uppi. Eg havi ikki sagt, at so gjølligar lýsingar eru neyðugar hvørja ferð; tað hevði verið ov meðsamt. Men um kávað verður út yvir ferð eftir ferð, tá ruggar ikki rætt. Tá ið rit-höndur lýsa annað virksemi, eitt nú menn, sum fiska, tá farnast teir ikki at lýsa arbeiðsgongdina, hvussu mennir kýta seg, kropsrørslurnar og annað, sum má víð, skal tann rætta myndin og dæmurin koma fram fyri lesaran. Vit eiga at krevja av einum realisti, at hann ger, tað hann er mentur at bera tann fjølbroytta veruleikan fram, ikki bert í arbeiðslýsingum, men í øllum tyðandi lýsing. At tíga og skotra veruleikan burtur er ein stór synd. Mannalivslýsingar, har ongar kynslýsingar eru, eru bert hálvir og brekkaðar, ja, tær minna um gomul Afrika-kort, har stórir hvítir blettir siggjast. Ein av limunum í Nobel-nevndini, Arthur Lundkvist, helt fyri, at vit áttu heldur at eggjað teimum rettu rithøvundunum at skriva pornografi — ella erotiska realismu, sum eg vildi sagt — og á tann hátt skúgva alla ta vánaligu pornografiina til viks. Tað sama vildi eg mælt teimum føroysku skaldunum til, men to ikki so, at tey vanrøka kærleikan og alt hitt í livinum, sum ikki hevur minni týðning. Ið hvussu er, føroyskum skaldskapi tørvar eina nýrealistiska framsókn. Eisini úr einum málvaligum sjónarmiði er tað í tøkum tíma ella í evstu lotu, haldi eg, at vit verða eitt sindur opinskarað og nýta tey góðu føroysku orðini, tá ið vit tosa um kynslig viðurskipti, ti serliga ungdomurin er longu farin at málbera seg á útlandskum um hesi

»Føroyskum skaldskapi tørvar eina nýrealistiska framsókn. Eisini úr einum málvaligum sjónarmiði er tað í tøkum tíma ella í evstu lotu, haldi eg, at vit verða eitt sindur opinskarað og nýta tey góðu føroysku orðini, tá ið vit tosa um kynslig viðurskipti, ti serliga ungdomurin er longu farin at málbera seg á útlandskum um hesi viðurskipti, sjálvandi av tí at teir føroysku rithøvundarnir, ikki bert skoldini, hava sviðið á hesum øki«

viðurskipti, sjálvandi av tí at teir føroysku hövundarnir, ikki bert skoldini, hava sviðið á hesum øki. Eg haldi, at tey smásaru áttu ikki at grant seg um, at mennir í skaldsögu míni hava murt. Tey áttu heldur at grant seg, um teir ongan høvdu. Tað hevði verið synd í teimum. Og hendan bókin ger neyvan nakran upp á vegin.

Tó at tú ikki sjálvur ikki hevur verið í nøkrum kriggi, hevur tú roynt at bera tað viðari, sum onnur hava upplivað, og eingin ivi er um, at skaldsagan vil visa, hvussu ræðuligt kriggi er. Sostatt er hon eisini ein friðarboðskapur. Er hetta eisini galdandi fyri kriggið í Afghanistan?

— Um kriggið í Afghanistan hevur somu muru, og um Reyði Herurin veruliga fer fram á sama hátt, má bókin eisini verða vend imóti tí krignum. Men vit vita tverri litið um, hvat ið fer fram í tí landinum.

— Í skaldsöguni letur tú tveir av hövuðspersonunum vera imóti ognarsamfelagnum...

— Ja, teir komu til ta niðurstøðu, at einstaklinga kraddan av ognarrættinum til jørðina og aðrar miðlar var atvoldin til tað mesta órættvisið og fíggingdasemið í teirra landi.

— Tú hevur fyrr gjørt vart við teg í bløðunum við atfinnandi og rándandi politiskum greinum, og faur man ivast í tí álvarsama kommunistinum ella marxistinum aftanfyri. Men kenst tað ikki lögdi at hugsa sær, at í teimum samfeløgum, tú ynsir, hevði tin bok neyvan kunnað komið út, i hvussu er ikki í sínum núverandi líki?

»Eitt stýri eigur ongantið at forka seg so mikið frá fólkinum, at tað missir kensluna og sambandið við fólkið og ikki merkir avleiðingarnar av gerðum sínum. Stýrisamansetingin má vera ein spegilsmynd av fólkasamansetingini, fyri at kunna taka avgerðir, sum á besta hátt umboða fólksins áhugamála«

— Hvørji samfeløg hugsar tú um?

— Tey kommunistisku eystanfyri. — Ná... Men so er tað tí, at tey kortini ikki eru beint so sum eg ynski, tey áttu at verið. Hetta visir, at vit kommunistar kunnu eisini vera líka so ynskiskir sín-ámillum sum onnur hugsjónarfólk. Í hesum døgum henda stórar broytingar til tað betra eystanfyri. Eg eri nógv imóti at skerja skrivfrælsið og tað listaliga frælsið. Ikki ber til at siga, at kommunisma bara er tað sama sum ófrælsi á hesum øki, tí tey fyrstu fimtan árin eftir októberkollvelt-ingina blómaði mentanarlívið og tann skapandi listin í Russlandi sum ongantið áður og sum onga aðrastaðni í heiminum. Har vóru livligir kjakfundir um øll mál, og orgrynnan av nýskapandi listabólkom hevði bert sín líka í Fraklandi, Kubisma, futurisma, konstruktivisma, suprematisma, proletkult, nyobjektivisma og aðrir avantgardistiskir rætningar blómaðu. Sum eitt dæmi um tíðarinnar friska andingu viðhvørt bólar av naknum monnum og kvinnum á gøtum í Moskva og øðrum býum og sungu og kravdu »frían kærleika«. Fosturtøka og homoseksualitetur var gjørt lógligt, og borgarskapurin í Europa ótaðist um tann »bolsjevistiska ósiðalevnaðin«. Síðani komu Stalin og hansara menn til ræðið og fóru undir sína skaðiliga einsrættan og frælsisskerjan, og um vit bert líta at hansara tíð, so kann kommunisma ella sosialisma lættliga tykjast sum ófrælsi og annað ringt. Bresjnev-tíðin var heldur einki at reypa av. At kommunist-

iskt virksemi ikki merkir mentanarløysi, bera nógv heimskend skaldanovn boð um: Gorkij, Sjolokhov, France, Gide, Satre, Camus, Orwell, Neruda, Brecht, Grieg, Nexø, Kirk, o.m.a.

— Nógur boðskapur, moralur og politikkur er í skaldsögu tinni. Men er ein vandi ikki, at slík hellandi skrivning ofta hevur størri revsandi og vekjandi enn satt skaldsligt virði, sum onkur segði?

— Eg eri ikki samdur við honum, ella henni, tí hvør skrivning hevur tá satt skaldsligt virði? Tann ópolitiska skrivningin? Er nokur ópolitisk skrivning tí? Handan hugsanin minnir nógv um tann buddhistiska munkin í skaldsöguni, sum rýmdi úr mannabústøðunum og helt, hann kundi vera uttanveltaður. Men við at rýma tók hann longu stóðu: at vera »uttanveltaður«, og sostatt var hann kortini ikki so uttanveltaður. Hann varð eltur av veruleikanum og menniskjunum og mátti taka stóðu fleiri ferðir eftir hetta. Og tað var ein vesalig stóða, hann tók. Og soleiðis man vera við mongum rithøvundum, sum heldur, hann kann liva og skriva uttanveltaður, ópolitisk. Men hetta er ein stór misskiljing, tí tað ber ikki til. Tú kanst gera uppreistir imóti viðurskiptunum ella góðtaka tey, í øllum foru ert tú bundin av teimum.

Tað tú skrivar, fær altíð onkrar avleiðingar í veruleikanum, og flóttin ella tuginn kann hjálpa skaðakreftunum. Okkurt so-vorðið segði skald og heimsspekingurin Jean Paul Satre. Allir hövundar hava ábyrgd, ikki bert av síni tíð. Undanfærsla og líkasæla er eisini politisk stóðtakan — eftir minum tykki tann vandamiklasti politikkurin ella hellingin, sum tú segði. Neyvan nakar skaldskapur er eidsorur fyri hugsjón, og neyvan nakað verk er eidsort fyri ávirkan, so leingi tað er úti millum fólk. Men nógvir rithøvundar hava lyndi til at halda, at tað er altíð skrivningin hjá hinum, teimum tær ikki dæmar, sum er politisk o.s.fr., meðan teirra egna er sannur skaldskapur, sonn list! Men tann revsandi og vekjandi skrivningin nýtist ikki at hava minni skaldsligt virði enn onnur skrivning. Bæði tað hugsanarliga, politiska avrikið og tann listaliga framlegan ella ílatingin áttu heldur at verið avgerandi fyri virðismetingina. Listarliga dygdarleys skaldaverk eru litið verd, hvussu frammarlaga tey enn eru hugsanarliga ella politiskt. Tey kunnu í ringasta

føri spilla ein góðan boðskap. Somuleiðis eru hugsanarlig dygdarleys skaldaverk litið verd, hvussu frammarlaga tey enn eru listarliga. Hugsar tær bert ein rasistiskan ella fasistiskan boðskap í stásligum listarligum bókum? Men hjá einum fasisti er eitt slíkt verk uttan iva høgt í metum, so neyvan er rætt at áseta nakað algaldandi mál fyri skaldsligt virði, tí mismiskt er, hvussu vit siggja. Virðismetíð er tiskil ofta stættartreitað, og sum vera man, plagrar tann ráðandi stættin at seta mátið.

— Tað man eisini hava eitt sindur við samhuga at gera. Ti undrist eg, at tú í triðja parti hevur givið storsmuglaranum slíkt góðsligt lyndi, at vit næstan fæa samhuga við honum, hóast hann hevur verið so mongum fólki at meini. Og tú letur hann sleppa fram at verja síni sjónarmið, so lesarin viðhvørt ivast, um tað eru hansara ella tinni sjónarmið...

— Ja, slík samanseting av menniskjansligum samhuga, töllyndi og kortini hugsjónarligari andstøðu, frástøðu, kann orkymia mangan lesara og visir kanska, at skaldsagan er ikki einsrættað, sum summi halda. Ein, sum eg tosaði við, var ónøgdur við, at eg hevði so mikið toli við smuglaranum. Men eg vildi ikki lýsa hann sum eitt óndsinnað menniskja, men heldur sum eitt offur fyri teimum galdandi samfelagsviðurskiptunum. Meðan Jesus og Dostojevskij og eisini Heðin Brú, til dømis í skaldsöguni »Men lívið lær«, gera mest burtur úr

dygdum og ódygdum manna og seta sitt lit á eina kollvelting í manna-hjörtunum, sum síðani skal fæa samfelagið at broytast av sær sjálvum, so visa vit, sum hava lært av Marx, heldur á, hvussu samfelagsumstøðurnar ávirka lyndi og lagnu manna, og mæla til eina samfelagskollvelting fyri at broyta menniskjuni.

— Storsmuglarin nivdist ikki av offrunum fyri opium-søluni, fyrr enn dóttir hansara gjørdist eitt offur. Sum eg havi skilt ein tann mest tyðandi boðskapin í triðja parti, so er hann, at tú eigur ongantið at gera imóti øðrum, tað tú ikki vilt hava gjørt imóti tær og tinum. Ella hvussu?

— Tú ert ikki av leið. Ein onnur tyðandi læra av hesum kann vera, at eitt stýri eigur ongantið at forka seg so mikið frá fólkinum, at tað missir kensluna og sambandið við fólkið og ikki merkir avleiðingarnar av gerðum sínum, ið, sum kunngutt, raka fólkið. Vit hava sæð alt ov nógv dæmi um slík stýri. Hetta er eitt tað størsta vandamálið í øllum tíðum. Ti eigur eitt stýri at vera av fólkinum sjálvum. Bert tá kann eitt stýri kenna sínar gerðir at sínum egna kroppi. Stýrisamansetingin má vera ein spegilsmynd av fólkasamansetingini, smábørn to undantikin, fyri at kunna taka avgerðir, sum á besta hátt umboða fólksins áhugamála.

— At enda, Hogni, hvat kunnu vit vænta okkum frá tær í framtíðini?

— Nakrar stuttsögur um føroysk viðurskipti, haldi eg verður tað næsta.

BER TEG AT SUM FÓLK Í FERÐSLUNI

